

Paweł Antoszak

Zróżnicowanie wynagrodzeń w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce

Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy 7, 103-115

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAWEŁ ANTOSZAK

ZRÓŻNICOWANIE WYNAGRODZEŃ W PRZEKROJU GAŁĘZI PRZEMYSŁU W POLSCE

Streszczenie: Celem artykułu jest przeprowadzenie analizy i oceny zróżnicowania wynagrodzeń w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012. Natomiast szczegółowym celem artykułu jest wskazanie różnic w poziomie wynagrodzeń w gałęziach przemysłu w Polsce oraz identyfikacja czynników, które miały wpływ na to zróżnicowanie. W tym celu wykorzystane zostaną dane o przeciętnych miesięcznych wynagrodzeniach brutto, o różnicach przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w gałęziach przemysłu w porównaniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w przemyśle w Polsce oraz o dynamice wzrostu przeciętnych miesięcznych wynagrodzeniach brutto w Polsce w latach 2005–2012.

Słowa kluczowe: zróżnicowanie, wynagrodzenia, płace, przemysł, gałęzie przemysłu, gospodarka narodowa, gospodarka rynkowa, pracownik, pracodawca.

1. WSTĘP

Problemy wynagradzania pracowników należą do podstawowych oraz istotnych zagadnień współczesnej ekonomii. Dotyczą one bowiem czynnika ludzkiego i świadczonej przez niego usługi pracy oraz oczekiwań pracowników z tą pracą związanych w postaci płacy. Postawy i zachowania zaś ludzi angażujących swoje działania, umiejętności i wiedzę „przekładają” się zarazem na określone nakłady i wymierne efekty tak w gospodarce jako całości systemowej jak i w poszczególnych gałęziach przemysłu.

Wśród różnych aspektów kształtowania się wynagrodzeń w gospodarce rynkowej na szczególną uwagę zasługuje zróżnicowanie płac w przekroju gałęzi przemysłu. Jest ono przy tym skutkiem działania różnych czynników: demograficzno – społecznych (w tym: wieku, płci i wykształcenia) oraz ekonomicznych (poziomu rozwoju gospodarczego, sytuacji na rynku pracy, atrakcyjności gospodarczej, sytuacji edukacyjnej). Wiedza zaś o poziomie oraz zróżnicowaniu wynagrodzeń

za pracę może być wykorzystywana w polskiej gospodarce (i to tak w skali mikro jak i makroekonomicznej) do działań na rzecz wzrostu efektywności pracy i poprawy pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw oraz do bardziej racjonalnego gospodarowania zasobami ludzkimi w danej gałęzi przemysłu. Poziom, dynamika i relacje wynagrodzeń w przemyśle uzależnione są od jakości kadr, wydajności, poziomu technologii i organizacji produkcji oraz od inne tego typu czynników, wymagają więc też szczegółowego i stałego monitorowania oraz analizy i oceny. Zróznicowanie wynagrodzeń w przemyśle wskazuje bowiem między innymi na to ile powinno się płacić w różnych gałęziach po to, aby pozyskać m.in. pracowników o pożądanym kwalifikacjach.

2. WYNAGRODZENIA W PRZEKROJU GAŁĘZI PRZEMYSŁU W POLSCE

Dane o wynikach analizy zróznicowania wynagrodzeń w Polsce w przekroju gałęzi przemysłu¹ w latach 2005–2012 przedstawia tabela 1.

Efekty przeprowadzonych analiz wskazują, że w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce latach 2005–2012 występowało istotne zróznicowanie przeciętnych wynagrodzeń (tabela 1.).

¹ Zgodnie z obowiązującą PKD opracowaną na podstawie Wydawnictwa Biura Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT. PKD została wprowadzona z dniem 1 stycznia 1998 roku, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 października 1997 roku w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz.U. Nr 128, poz. 829) z późniejszymi zmianami, w miejsce stosowanej Europejskiej Klasyfikacji Działalności (EKD), w którym szczegółowo omawia się zasady metodyczne dotyczące struktury PKD, rodzajów działalności, jednostek statystycznych i zasad ich kwalifikowania. Por. *Rocznik Statystyczny Przemysłu 2002, Uwagi ogólne*, s. XXII – XXIV.

Do przemysłu uspołecznionego zaliczono osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, które zgodnie z obowiązującą Klasyfikacją Gospodarki Narodowej ujęto w dziale przemysł: (1) przedsiębiorstwa i spółdzielnie, (2) zakłady przemysłowe samodzielnie bilansujące wchodzące w skład kombinatów i wielozakładowych przedsiębiorstw (w pełni dzielonych), (3) zakłady przemysłowe jednostek budżetowych, (4) spółki prawa handlowego. Do przemysłu prywatnego zaliczono: (1) spółki z udziałem kapitału zagranicznego, (2) przedsiębiorstwa międzynarodowe, (3) przedsiębiorstwa zagraniczne drobnej wytwórczości, (4) spółki prawa handlowego i cywilnego, (5) fundacje, (6) zakłady wytwórcze i usługowe prowadzone przez osoby fizyczne. Dane dotyczące przemysłu uspołecznionego nie obejmowały pomocniczych zakładów przemysłowych w przedsiębiorstwach nieprzemysłowych. Działalność tych zakładów zaliczona była do poszczególnych działów gospodarki narodowej łącznie z działalnością podstawową przedsiębiorstw, w skład których wchodzi. Dane, z których korzystano dla działu przemysł, opracowane były zgodnie z obowiązującymi klasyfikacjami gospodarki narodowej: od 1986 roku – według klasyfikacji obowiązującej od dnia 1 stycznia 1986 roku, wydanie IV – seria „Zeszyty Metodyczne” nr 55, Warszawa 1985. Zgodnie z Klasyfikacją Gospodarki Narodowej (KGN) zastosowano podział przemysłu na wydobywczy i przetwórczy. Por. *Rocznik Statystyczny Przemysłu 1990, Uwagi ogólne*, s. XXX – XXXI. *Raport o stanie polskiego przemysłu w roku 1994*, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMAZ”, Opracowanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 1995, s. 88.

Tabela 1. Przeciętne miesięczne nominalne wynagrodzenie brutto w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012.

Gałęzie przemysłu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	w zł							
Przemysł	2375,79	2498,63	2702,29	2979,24	3101,74	3224,13	3403,51	3530,47
Górnictwo	4347,13	4570,24	4882,55	5419,89	5707,50	5817,81	6636,39	6322,21
■ w tym górnictwo węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu	4279,32	4480,49	4730,07	5350,78	5734,07	5836,68	6873,14	6429,43
Przetwórstwo przemysłowe	2123,63	2245,95	2450,66	2706,32	2765,18	2917,18	3097,92	3244,05
■ produkcja artykułów spożywczych i napojów	1919,66	2004,22	2208,00	2419,08	2416,94	2530,24	2679,28	2808,93
■ produkcja wyrobów tytoniowych	4617,89	4639,46	4782,13	4950,77	4973,06	5394,64	5740,94	5907,99
■ włókiennictwo	1586,10	1676,32	1821,82	1962,38	2089,52	2180,04	2282,42	2375,83
■ produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	1188,33	1235,68	1327,02	1493,87	1577,15	1654,17	1753,89	1845,86
■ produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	1323,79	1404,62	1517,93	1677,32	1761,46	1878,17	1952,99	2052,17
■ produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	1508,28	1582,11	1755,99	1946,44	2023,96	2137,29	2226,98	2342,63
■ produkcja masy włóknistej oraz papieru	2423,06	2509,18	2691,83	2966,51	3119,35	3281,00	3420,38	3613,05
■ działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	2864,39	2937,41	3032,27	3356,29	2876,95	3039,78	3363,75	3469,17
■ produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	4634,10	4932,52	5394,14	5861,32	5652,81	6171,69	6768,12	7054,98
■ produkcja wyrobów chemicznych	3283,77	3387,18	3548,49	3865,66	3725,60	3924,23	4116,00	4275,62
■ produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	2112,00	2223,02	2404,90	2671,13	2637,97	2880,78	3025,14	3154,68
■ produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	2204,69	2337,05	2598,12	2863,93	2942,03	3117,58	3271,56	3358,17

Tabela 1. Przeciętne miesięczne nominalne wynagrodzenie brutto w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012 (c.d.).

Gałęzie przemysłu	w zł									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
■ produkcja metali	2680,10	2971,24	3235,65	3535,94	3492,61	3631,85	3905,08	4038,60		
■ produkcja wyrobów z metali	2022,18	2158,18	2436,50	2668,49	2648,96	2802,10	2997,77	3121,61		
■ produkcja maszyn i urządzeń	2423,41	2567,49	2791,86	3096,20	3182,93	3364,58	3594,23	3778,22		
■ produkcja maszyn biurowych i komputerów	3139,02	3139,98	3280,49	3832,64	3068,90	3226,94	3257,13	3394,02		
■ produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	2313,20	2415,42	2629,72	2856,17	3075,92	3284,63	3460,95	3690,76		
■ produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	2919,74	2899,48	2762,90	2835,10	3065,12	3290,25	3501,98	3648,63		
■ produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	2391,88	2543,58	2850,77	3178,82	3068,90	3226,94	3257,13	3394,02		
■ produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	2597,97	2777,42	3044,64	3330,18	3253,90	3529,88	3741,32	3874,17		
■ produkcja pozostałego sprzętu transportowego	2542,54	2754,48	3018,57	3364,14	3275,06	3322,92	3786,10	4036,38		
■ produkcja mebli; pozostała działalność produkcyjna	1585,58	1701,31	1863,66	2082,13	2172,69	2248,26	2374,58	2461,55		
■ produkcja odpadów	2144,60	2187,39	2354,31	2727,72	2817,29	2991,82	3082,52	3147,61		
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	3284,80	3451,37	3737,19	4124,57	3065,80	3227,61	3358,52	3469,17		
■ wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	3534,54	3743,78	4077,40	4515,80	3065,80	3227,61	3358,52	3469,17		
■ pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody	2577,82	2666,12	2834,51	3096,63	3179,09	3395,26	3516,90	3672,83		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według wybranych sekcji i działów. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej* 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, Wyd. GUS, Warszawa, 2006 s. 267–269, 2007 s. 269–271, 2008 s. 259–261, 2009 s. 265–267, 2010 s. 292–293, 2011 s. 253–254, 2012 s. 256–257, 2013 s. 270–271.

W 2005 roku przeciętne miesięczne nominalne wynagrodzenia brutto w Polsce w przekroju gałęzi przemysłu kształtowały się na poziomie 2375,79 zł. Najwyższe wynagrodzenia w tym roku odnotowano w produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej i były na poziomie 4634,10 zł. Nieco niższe wynagrodzenia zaobserwowano w produkcji wyrobów tytoniowych. Wpływ na takie wynagrodzenia miała sytuacja na rynkach tytoniowych. Natomiast na ostatnim miejscu pod względem wysokości wynagrodzeń znajdowała się produkcja odzieży oraz futrzarstwo, w której przeciętne wynagrodzenia w 2005 roku wynosiły 1188,33 zł. Importowanie taniej odzieży ze Wschodu wpływało na pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskich przedsiębiorstw, co przekładało się na tak niski poziom wynagrodzeń. W pozostałych gałęziach przemysłu w Polsce wynagrodzenia utrzymywały się na zbliżonym poziomie. Taka sytuacja w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu w Polsce trwała do końca 2009 roku.

Istotne zmiany w gałęziach przemysłu w Polsce pod względem poziomu wynagrodzeń odnotowano natomiast po 2009 roku.

I tak, w 2010 roku najwyższe wynagrodzenia były w produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej i kształtowały się na poziomie 6171,69 zł. Wpływ na tak wysoki poziom wynagrodzeń miała sytuacja na światowych rynkach ropy naftowej. Również wysokie wynagrodzenia zaobserwowano w górnictwie węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu. Pozycja tej gałęzi przemysłu w hierarchii wynagrodzeń była trwała i mimo jego rekonstrukcji i spadku znaczenia gospodarczego wynagrodzenia były jedne z wyższych. Wysokie wynagrodzenia były również w produkcji wyrobów tytoniowych. Na ostatnim miejscu w 2010 roku znajdowała się produkcja odzieży oraz futrzarstwo, gdzie wynagrodzenia wynosiły 1654,17 zł. W pozostałych gałęziach przemysłu w Polsce wynagrodzenia utrzymywały się na zbliżonym poziomie. Do końca 2012 roku w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu w Polsce nie zaszły ważniejsze zmiany.

3. ODCHYLENIA OD PRZECIĘTNEGO MIESIĘCZNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO W PRZEKROJU GAŁĘZI PRZEMYSŁU W POLSCE

Przeprowadzone analizy podnoszą zasadność opinii, że w latach 2005–2012 występowało istotne zróźnicowanie przeciętnych wynagrodzeń w gałęziach przemysłu w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (tabela 2.).

W 2005 roku najwyższe przeciętne wynagrodzenia zaobserwowano w produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej. Wynagrodzenia w tej gałęzi w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w kraju były wyższe o 2258,31 zł. Również duże różnice zanotowano w produkcji wyrobów tytoniowych. Natomiast w gałęzi produkcja odzieży oraz wyrobów futrzarstwo wystąpiły najniższe przeciętne wynagrodzenia w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Różnica wynosiła 1187,46 zł. W pozostałych gałęziach przeciętne wynagrodzenia w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia krajowego kształtowały się na

Tabela 2. Odchylenia od przeciętnego miesięcznego nominalnego wynagrodzenia brutto w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012.

Przemysł	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Przemysł=100							
Górnictwo	+1971,34	+2071,61	+2180,26	+2440,65	+2605,76	+2593,68	+3233,17	+2791,74
■ w tym górnictwo węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu	+1903,53	+1981,86	+2027,78	+2371,54	+2632,22	+2612,55	+3469,63	+2898,96
Przetwórstwo przemysłowe	-252,16	-252,68	-251,63	-272,92	-336,56	-306,95	-305,59	-286,42
■ produkcja artykułów spożywczych i napojów	-456,13	-494,41	-494,29	-560,16	-684,80	-693,89	-724,23	-721,54
■ produkcja wyrobów tytoniowych	+2242,10	+2140,83	+2079,84	+1971,53	+1871,32	+2170,51	+2337,43	+2377,52
■ włókiennictwo	-789,69	-822,31	-880,47	-1016,86	-1012,22	-1044,09	-1121,09	-1154,64
■ produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	-1187,46	-1262,95	-1375,27	-1485,37	-1524,59	-1569,96	-1649,62	-1684,61
■ produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	-1052,00	-1094,01	-1184,36	-1301,92	-1340,28	-1345,96	-1450,52	-1478,30
■ produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	-867,51	-916,52	-946,30	-1032,80	-1077,78	-1086,84	-1176,53	-1187,84
■ produkcja masy włóknistej oraz papieru	+47,27	+10,55	-10,46	-12,73	+17,61	+56,87	+16,87	+82,58
■ działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	+488,60	+438,78	+329,98	+377,05	-224,79	-184,35	-39,76	-61,30
■ produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	+2258,31	+2433,89	+2691,85	+2882,08	+2551,07	+2947,56	+3364,61	+3524,51
■ produkcja wyrobów chemicznych	+907,98	+888,55	+846,20	+886,42	+623,86	+700,10	+712,49	+745,15
■ produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	-263,79	-275,61	-297,39	-308,11	-463,77	-343,35	-378,37	-375,79

Gałęzie przemysłu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Przemysł=100							
■ produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	-171,10	-161,58	-104,17	-115,31	-159,71	-106,55	-131,95	-172,30
■ produkcja metali	+304,31	+472,61	+533,36	+556,70	+390,87	+407,72	+501,57	+508,13
■ produkcja wyrobów z metali	-353,61	-340,45	-265,79	-310,75	-452,78	-422,03	-405,74	-408,86
■ produkcja maszyn i urządzeń	+47,62	+68,86	+89,57	+116,96	+81,19	+140,45	+190,72	+247,75
■ produkcja maszyn biurowych i komputerów	+763,23	+641,35	+578,20	+853,40	-32,84	+2,81	-146,38	-136,45
■ produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	-62,59	-83,21	-72,57	-123,07	-25,82	+60,50	+57,44	+160,29
■ produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	+543,95	+400,85	+60,61	-144,14	-36,62	+66,12	+98,47	+118,16
■ produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	+16,09	+44,95	+148,48	+119,58	-32,84	+2,81	-146,38	-136,45
■ produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	+222,18	+278,79	+342,35	+350,94	+152,16	+305,75	+337,81	+343,70
■ produkcja pozostałego sprzętu transportowego	+166,75	+255,85	+316,28	+384,90	+173,32	+98,79	+382,59	+505,91
■ produkcja mebli; pozostała działalność produkcyjna	-790,21	-797,32	-838,63	-897,11	-929,05	-975,87	-1028,93	-1068,92
■ produkcja odpadów	-231,19	-311,24	-347,98	-251,52	-284,45	-232,31	-320,99	-382,86
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	+909,01	+952,74	+1034,90	+1145,33	-35,94	+3,48	-44,99	-61,30
■ wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	+1158,75	+1245,15	+1375,11	+1536,56	-35,94	+3,48	-44,99	-61,30
■ pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody	+202,03	+167,49	+132,22	+117,39	+77,35	+171,13	+113,39	+142,36

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

zbliżonym poziomie. Taka sytuacja w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce utrzymywała się do końca 2009 roku.

Istotne zmiany w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce zaszły natomiast po 2009 roku. Od 2010 roku w produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej zaobserwowano najwyższe przeciętne wynagrodzenia w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w kraju. Wynagrodzenia w tej gałęzi w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce były wyższe o 2947,56 zł. Również duże różnice odnotowano w górnictwie węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu.

Natomiast w gałęzi produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich wystąpiły najniższe przeciętne wynagrodzenia w porównaniu do krajowego, przy czym różnica wynosiła 1569,96 zł. W pozostałych gałęziach przemysłu przeciętne wynagrodzenia w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce utrzymywały się na zbliżonym poziomie. Do końca 2012 roku w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w kraju nie zaszły ważniejsze zmiany.

4. DYNAMIKA WZROSTU PRZECIĘTNYCH MIESIĘCZNYCH WYNAGRODZEŃ BRUTTO W PRZEKROJU GAŁĘZI PRZEMYSŁU W POLSCE

Kolejnym elementem postępowania badawczego stała się obserwacja i ocena dynamiki wzrostu przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w Polsce w przekroju gałęzi przemysłu w latach 2005–2012 przyjmując rok poprzedni = 100 (tabela 3.).

Z danych tych wynika, że w latach 2005–2012 wystąpiło dość istotne zróżnicowanie dynamiki wzrostu przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto. W 2005 roku przeciętne wynagrodzenia brutto w przemyśle wzrosły o 3,6%, w niektórych gałęziach był spadek o 10,6% (produkcja maszyn biurowych i komputerów), w innych zaś wzrost o 7,3% (produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej). W 2008 roku natomiast wystąpiły nieco większe różnice przy wzroście przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w przemyśle ogółem o 10,3%, w produkcji maszyn biurowych i komputerów nastąpił wzrost aż o 16,8%, a w produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych tylko o 2,6%.

Natomiast mniejsze różnice notowano w roku 2012. Mimo, że przeciętne wynagrodzenia dla przemysłu jako całości wzrosły w 2012 roku o 3,7%, to w niektórych gałęziach osiągnięto wzrost aż o 6,6% (produkcja maszyn i aparatury elektrycznej oraz produkcja pozostałego sprzętu transportowego), a w innych nastąpił spadek o 6,5% (górnictwo węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu).

Tabela 3. Dynamika wzrostu przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012.

Gałęzie przemysłu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	rok poprzedni=100							
Przemysł	103,6	105,2	108,2	110,3	104,1	103,9	105,6	103,7
Górnictwo	107,0	105,1	102,8	111,0	105,3	101,9	114,1	95,3
■ w tym górnictwo węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu	105,8	104,7	105,6	113,1	107,2	101,8	117,8	93,5
Przetwórstwo przemysłowe	103,4	105,8	109,1	110,4	102,2	105,5	106,2	104,7
■ produkcja artykułów spożywczych i napojów	103,5	104,4	110,2	109,6	99,9	104,7	105,9	104,8
■ produkcja wyrobów tytoniowych	105,3	104,5	103,1	103,5	100,5	108,5	106,4	102,9
■ włókiennictwo	102,4	105,7	108,7	107,7	106,5	104,3	104,7	104,1
■ produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	99,8	104,0	107,4	112,6	105,6	104,9	106,0	105,2
■ produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	101,7	106,1	108,1	110,5	105,0	106,6	104,0	105,1
■ produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	103,4	104,9	111,0	110,9	104,0	105,6	104,2	105,2
■ produkcja masy włóknistej oraz papieru	93,9	103,6	107,3	110,2	105,2	105,2	104,2	105,6
■ działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	105,2	102,5	103,2	110,7	85,7	105,7	110,7	103,1
■ produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	107,3	106,4	109,4	108,7	96,4	109,2	109,7	104,2
■ produkcja wyrobów chemicznych	103,5	103,1	104,8	108,9	96,4	105,3	104,9	103,9
■ produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	103,1	105,3	108,2	111,1	98,8	109,2	105,0	104,3
■ produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	104,1	106,0	111,2	110,2	102,7	106,0	104,9	102,6

Tabela 3. Dynamika wzrostu przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w przekroju gałęzi przemysłu w Polsce w latach 2005–2012 (c.d.).

Gałęzie przemysłu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	rok poprzedni=100							
■ produkcja metali	103,2	110,9	108,9	109,3	98,8	104,0	107,5	103,4
■ produkcja wyrobów z metali	102,8	106,7	112,9	109,5	99,2	105,8	107,0	104,1
■ produkcja maszyn i urządzeń	105,0	105,9	108,7	110,9	102,8	105,7	106,8	105,1
■ produkcja maszyn biurowych i komputerów	89,4	100,0	104,5	116,8	80,1	105,1	100,9	104,2
■ produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	101,9	104,4	108,9	108,6	107,7	106,8	105,4	106,6
■ produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	104,1	99,3	95,3	102,6	108,1	107,3	106,4	104,2
■ produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	103,8	106,3	112,1	111,5	96,5	105,1	100,9	104,2
■ produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	101,7	106,9	109,6	109,4	97,7	108,5	106,0	103,6
■ produkcja pozostałego sprzętu transportowego	102,1	108,3	109,6	111,4	97,4	101,5	113,9	106,6
■ produkcja mebli; pozostała działalność produkcyjna	102,9	107,3	109,5	111,7	104,3	103,5	105,6	103,7
■ produkcja odpadów	97,8	102,0	107,6	115,9	103,3	106,2	103,0	102,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	104,4	105,1	108,3	110,4	74,3	105,3	104,1	103,3
■ wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	104,9	105,9	108,9	110,8	67,9	105,3	104,1	103,3
■ pobór, uzdatnianie i rozpraszanie wody	103,4	103,4	106,3	109,2	102,7	106,8	103,6	104,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Porównując dynamikę wzrostu przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w przemyśle w układzie gałęziowym w latach 2005–2012 nietrudno zauważyć, iż w wielu gałęziach przemysłu osiągnęto tempo wzrostu w latach 2005–2008 było wyższe niż w latach 2009–2012. O skali spowolnienia tempa wzrostu przeciętnych wynagrodzeń świadczył fakt, że w 2010 roku we wszystkich gałęziach przemysłu osiągnięto niższą dynamikę wzrostu przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto. Również rozwój gospodarczy kraju był bardziej dynamiczny w latach 2005–2008 niż w latach 2009–2012.

Porównanie rocznego tempa wzrostu przeciętnych wynagrodzeń w przemyśle w układzie gałęziowym wskazuje na brak stabilizacji dynamiki wzrostu w gałęziach przemysłu oraz na bardzo duże rozpiętości w wzroście z okresu na okres.

5. PODSUMOWANIE

Wśród wszystkich gałęzi przemysłu w Polsce najwyższe przeciętne wynagrodzenia brutto, a w związku z tym największe różnice w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce oraz wysoka dynamika wzrostu przeciętnych wynagrodzeń do końca 2009 roku zanotowano w produkcji koksu i produktów rafinacji ropy naftowej. Było to związane z bardzo ciężką, odpowiedzialną i niebezpieczną pracą. Również wysokie przeciętne wynagrodzenia brutto, a w wyniku tego największe różnice w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce oraz wysoką dynamiką wzrostu przeciętnych wynagrodzeń odnotowano w produkcji wyrobów tytoniowych. Wpływ na takie wynagrodzenia miała sytuacja na rynkach tytoniowych. Natomiast najniższe przeciętne wynagrodzenia brutto, a w związku z tym najmniejsze różnice w porównaniu do przeciętnego wynagrodzenia w Polsce oraz niską dynamikę wzrostu przeciętnych wynagrodzeń wystąpiły w gałęzi produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich. Importowanie taniej odzieży ze Wschodu wpływało na pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskich przedsiębiorstw, co przekładało się na tak niski poziom wynagrodzeń. W pozostałych gałęziach przemysłu w Polsce wynagrodzenia, różnice oraz dynamika wzrostu kształtowały się na zbliżonym poziomie.

Istotne natomiast zmiany w gałęziach przemysłu w Polsce pod względem poziomu wynagrodzeń, różnice oraz dynamice wzrostu zaobserwowano po 2009 roku. Od 2010 roku najwyższe przeciętne wynagrodzenia brutto, a w związku z tym najwyższe różnice i największą dynamikę wzrostu wynagrodzeń zanotowano w produkcji koksu, przetworów ropy naftowej i pochodnych oraz w górnictwie węgla kamiennego i brunatnego, wydobywanie torfu. Pozycja wynagrodzeniowa tej gałęzi przemysłu była efektem sytuacji na światowych rynkach paliw. Również wysokie wynagrodzenia, duże różnice oraz wysoka dynamika wzrostu miały miejsce w gałęzi górnictwie węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu. Pozycja tej gałęzi przemysłu w hierarchii wynagrodzeń była trwała i mimo jego rekonstrukcji i spadku znaczenia gospodarczego wynagrodzenia były jedne z wyższych. W pozostałych gałęziach przemysłu w Polsce wynagrodzenia, róż-

nice oraz dynamika wzrostu utrzymywały się w zbliżonym zakresie. Do końca 2012 roku w przeciętnych wynagrodzeniach w gałęziach przemysłu nie zaszły ważniejsze zmiany.

Poziom, dynamika i relacje wynagrodzeń w przemyśle uzależnione były od jakości kadr, wydajności, poziomu technologii i organizacji produkcji oraz od sytuacji gospodarczej i ekonomicznej na rynkach krajowych i zagranicznych.

BIBLIOGRAFIA

- *Opracowanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu*, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 1995.
- *Raport o stanie polskiego przemysłu w roku 1994*, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle „ORGMASZ”, Warszawa 1995.
- *Rocznik Statystyczny Przemysłu 1990*, Wyd. GUS Warszawa 1990.
- *Rocznik Statystyczny Przemysłu 2002*, Wyd. GUS Warszawa 2002.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006*, Wyd. GUS Warszawa 2006.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, Wyd. GUS Warszawa 2007.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2008*, Wyd. GUS Warszawa 2008.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, Wyd. GUS Warszawa 2009.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, Wyd. GUS Warszawa 2010.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011*, Wyd. GUS Warszawa 2011.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012*, Wyd. GUS Warszawa 2012.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*, Wyd. GUS Warszawa 2013.
- *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 października 1997 roku w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz.U. Nr 128, poz. 829) z późniejszymi zmianami.*

DIVERSIFICATION OF SALARIES IN VARIOUS BRANCHES OF INDUSTRY IN POLAND

Summary: Among all branches of industry in Poland, the highest average gross salary, and therefore the biggest difference compared to the average wage in Poland and the high growth dynamics of average wages to the end of 2009 was recorded in manufacture of coke and refined petroleum products. This was connected with very severe, responsible and dangerous work. Also high average gross wage, and as a result the biggest difference compared to the average salary in Poland and the high growth dynamics of average salaries was recorded in manufacture of tobacco products. The impact of such salaries was the situation in the tobacco markets. The lowest average gross wages, and therefore the smallest differences compared to the average salary in Poland and the low growth dynamics of average salaries occurred in the branch of manufacture of wearing apparel and fur products. Importing cheap clothing from the East influenced the deterioration of the economic situation of Polish companies, which translated into such a low level of salaries. In other industries in Poland salaries, differences and growth dynamics remained at a similar level.

However, important changes in the industries in Poland in terms of wages, differences and growth rates observed after 2009. Since 2010 the highest average gross salaries, and there-

fore the highest differences and the highest growth rate salaries was recorded in manufacture of coke, refined petroleum products and derivatives, and in the mining of coal and lignite, extraction of peat. Position salaries of the industry was a result of the situation on the world fuel markets. Also, high salaries, big difference, and high growth dynamics took place in the branches of the mining industry of coal and lignite; extraction of peat. Position of the industry in the hierarchy salaries was stable and in spite of its reconstruction and economic decrease the importance of some of the salaries were higher. In other branches of industry in Poland salaries differences and growth dynamics remained at approximately the same range. By the end of 2012, the average wages in the industries, there were no major changes. Level, dynamics and relationships wages in industry were dependent on the quality of personnel, productivity, level of technology and organization of production and of the economic situation on the domestic and foreign markets.

Key words: diversifications, salaries, wages, industry, branches of industry, national economy, the market economy, employee, employer.

*Dr Paweł Antoszak
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz
e-mail: pawel.antoszak@byd.pl*